

עלון תורני

עלון תורני שבועי בעניני אגדה והלכה אקטואלית

אחרי מות קדושים

הדלקת נרות:	י-ם:	חיפה:	ב"ש:	ת"א:	ניו יורק:	פריז:	לונדון:	קובלנקה:	מפסירין:
18:44	18:44	18:54	19:00	19:01	19:32	20:38	19:55	18:43	18:43
צאת השבת:	19:59	20:02	19:59	19:59	20:38	22:02	21:24	19:53	19:53
ר"ת:	20:36	20:37	20:35	20:35	21:05	22:21	21:39	20:25	20:25

חכמת שלמה

לקח ולימוד מן הפרשה על פי שיעורו של מו"ד הראש"ל הגר"ש עמאר שליט"א רבה של ירושלים

השבת אנו נקרא בעזרת השם את פרשות אהרי מות וקדשים. פרשת קדשים פותחת "דבר אל כל עדת בני ישראל ואמרת אליהם קדשים תהיו כי קדש אני ה' א-להיכם" התורה מזהירה ומצווה אותנו על עניין הקדושה שאנו נהיה קדושים כמו שה' הוא קדוש. ואומר לנו השם אם אתם רוצים להישאר בני ועבדי אין לכם דרך אחרת רק אם תהיו קדושים ופירוש המילה 'קדושים' הוא 'מובדלים' מכל עם ולשון, ויש בזה דרגות מעל דרגות של קדושה.

ימים אלו הם ימי ספירת העומר ונקראים בלשון הארז"ל ימי הקטנות 'קטנות המוחין' וימי הדין. ימים אלו הם אינם ימים פשוטים ולא סתם אנו נהנה לא מתחנתים ולא מסתפרים וכו' בימים אלו, נכון אמנם שנתנו על כך טעם וסיבה שבימים אלו מתו עשרים וארבע אלף תלמידי רבי עקיבא ועל כן אנו מתאבלים עליהם אך גם הסיבה שהם מתו דווקא בימים אלו היא משום שימים אלו הם ימי קטנות כפי שמבואר בדברי רבותינו. נכון שתלמידי רבי עקיבא לא נהגו כבוד זה בזה, אבל מתי בא דינם רחמנא ליצול דווקא בימי ספירת העומר, כי ימים אלו הם ימי דין וצריך בהם שמירה מעולה. כל גדולי הפוסקים ובפרט המקובלים מזהירים מאוד שהאדם צריך להיות זהיר בימים אלו וירבה בלימוד תורה וירבה בדקדוק במעשים ובפרט בבין אדם לחברו, בימים אלו צריכים להתחזק במיוחד לנהוג כבוד איש בחברו ולשמור מכל משמר שלא ילבין פני חברו ולא יבזה אותו ושלא יתכבד בקלון חברו שדברים אלו הם החמורים ביותר ויש בהם סכנה לגוף ולנפש ועל העובר על דברים אלו אמרו רבותינו אין לו חלק לעולם הבא, דברים אלו הם חמורים מאוד ובני אדם מזלזלים בהם כיון שאינם יודעים את חומרתם.

בימים אלו שאנו צריכים שמירה אנו צריכים הרבה זהירות כדי שלא יארע לנו חלילה שום תקלה וכדי שיתבטלו כל הגזרות, קהילות שלמות היו נמנעים בימי העומר ללכת לים אפילו שאין איסור בדבר אך נמנעו מכך כדי שלא להמצא במקום סכנה, וכן נמנעו מטוילים ונסיעות רק לצורך הכרחי ביותר וכל כך למה מפני שבימים אלו מרת הדין מתוחה רחמנא ליצול.

כי ידוע שאחרי שהאורות המופלאים שהגיעו לנו בליל הסדר הם מסתלקים מאיתנו מיד במצאי החג ואנו צריכים להחזיר אותם לאט לאט בימי ספירת העומר כך במשך חמישים יום עד חג העצרת, ואז בתפילת מוסף כשאומרים 'כתר יתנו לך' נשלמים וחוזרים כל אותם האורות הרוחניים שקיבלנו בליל הסדר, לכן אמרה התורה "שבע שבתות תמימות תהינה" שצריך שלא יחסר מהם כלום ויהיו שלמות בניצול הזמן לתורה ולתפילה והימים יהיו שלמים בכך שאנו נהיה שלמים בהנהגותינו כלפי השם ועוד יותר כלפי הזולת שלא לרגז ולא לכעוס ולהרבות בהתחשבות בזולת שכל הזמן נחשוב על השני מה הוא צריך ומה לא טוב לו 'מאן דסני עלך לחברך לא תעביד' זהו הזמן וזהו העת, ובוה אנו מתקדשים "כי קדש אני ה' א-להיכם" שעל ידי שאנו מתקדשים ה' מוסף קדושה על קדושתנו ואנו עולים ומתעלים כדי להיות דבקים בה' יתברך "ואתם הדבקים בה' א-להיכם חיים כלכם היום".

יוצא לאור ע"י 'המכון למצוות התלויות בארץ'

בראשות הגאון רבי שניאור ז. רווח שליט"א.

רבי עקיבא 4 אלעד. טל 03-9030580 פקס 039030891

מייל: m.torni@maco.co.il אתר המכון: hamachon.co.il

עורך: הרב יחיאל רווח שליט"א.

דבר ה' זו הלכה

מאת הגאון רבי שניאור ז. רווח שליט"א ראש המכון

העולה לתורה איך יאחז בספר התורה, ואיך יקרא מתוך הספר תורה

שאלה: לאחר האזהרות מנגיפים השווים על גבי עצמים, נשאלנו כיצד יחזיקו העולם בספר התורה בזמן עלייתם לתורה. וכמו כן היאך יעמדו בסמיכות בעל הקורא והעולה, לאור ההנחיה שיש להתרחק זה מזה.

תשובה: לגבי אחיזה בספר תורה בזמן הברכה, בספר תורה עומד [כמהוג ברוב קהילות הספרדים] יאחז הספר תורה עם מטפחת חד פעמית, ובעל הקורא יתרחק, ולאחר הברכה, יתרחק העולה בלא שיאחז את הספר תורה, ויתקרב הקורא ויקרא בתורה. ובספרי תורה שובכים [כמהוג מרוקו וקהילות אשכנז], יכול לפתוח הספר על שולחן ארוך, וכך יאחז בספר בעמוד הימני שלו.

ובשני האופנים, הגם שאם מתרחק העולה אינו יכול לקרוא עם הבעל קורא, מכל מקום בשעת הדחק דינו כדעבד, ואין זה מעכב. ואם כל עולה הכין את קריאתו תבוא עליו ברכת טוב.

מקורות: לענין אחיזה בספר תורה. הנה קיי"ל להלכה בשו"ע (סי' קלט סעי' יא) שהקורא בתורה צריך לאחוז בספר תורה בשעת ברכה. ואופן האחיזה ראה במג"א (סי' ק) מה שהביא מכתה"ק (ספר הכונות, מו, ב). וראה בט"ז (סי' קט) שכתב אם רק בשעת ברכה, או גם קריאה. וראה עוד במש"ז שהביא מהנחתל צבי ב פירושים או רק בשעת ברכה או רק בשעת קריאה, וסיים שלכן מספק יחזיק עד סוף הקריאה. וכ"פ העולת תמיד על השו"ע שם. ובמש"ז הוסיף שיש פירוש שלישי שיחזיק ברצף מהברכה עד אחר קריאה, יעו"ש.

אמנם ברור שבשעת הדחק, אפשר להעמידו על עיקר לשון השו"ע שבשעת הברכה צריך לאחוז, ויעשה באופן שיאחז במטפחת [חד פעמית וכהמלצת הרופאים], וכשיסיים יתרחק ויתקרב הקורא ויקרא הפרשה [או שהעולה יכין מראש קריאתו והוא יקרא].

והגם שאין הקורא קורא עמו, כיון שהתרחק מהכתב, מכל מקום בשעת הדחק אפשר להקל בזה. שהנה כידוע פסק מרן בשו"ע (שם סעי' ב) 'מי שאינו יודע לקרות, צריך למחות בידו שלא יעלה לספר תורה; ואם צריכים לזה שאינו יודע לקרות, לפי שהוא כהן או לוי ואין שם אחר זולתו, אם כשיקרא לו ש"צ מלה במלה יודע לאומרה ולקרותה מן הכתב, יכול לעלות, ואם לאו, לא יעלה. ע"כ.' יוצא לפי"ז שאם צריכין לו כגון שהוא כהן אולם אינו יכול לקרותה מן הכתב, אינו עולה, וזה דלא כדברי הרמ"א שפסק בסו"ס ג כדעת המהרי"ל שעכשיו נוהגים לקרוא לסומא. ובאמת שכן כתב להדיא בעולת תמיד סו"ס ק בדעת מרן השו"ע שלדעת מרן אין להעלות סומא גם אם צריכין לו שהוא כהן. אולם כידוע כתבו מגדולי רבותינו הספרדים שבה התפשט המנהג גם בארץ ישראל להעלות סומא, וכדעת מהרי"ל, והביא כל דבריהם בכף החיים (קלט, אות טו-טז), וכיון שזה המנהג נהגו להעלותם ולא חששו לסב"ל במקום מנהג. מאידך ראה בשו"ת יחוו"ד למרן הראש"ל זצ"ל (ה"ד סי' יא) כתב לדון אם חייב העולה לקרוא בלחש עם הבעל קורא, וסיים שם:

'העולה לספר תורה חייב לקרוא בפיו בלחש עם השליח צבור, ואינו יכול לצאת ידי חובה בשמיעה בלבד מטעם שומע כעונה, שבקריאת ספר תורה יש דין מיוחד לקרוא בעצמו. ואם אינו עושה כן יש לחשוש שברכותיו הן ברכות לבטלה'. והאריך שם בתשובה לדון מדוע יהיה דין שונה בס"ת מהדין הכללי בתורה של שומע כעונה, וביאר שם ע"פ המבואר בשאלת יעב"ץ (ח"א סי' עה) שהרא"ש ומרן השלחן ערוך סוברים שיש חילוק בין קריאת התורה לשאר מצוות שהלכה רווחת בהן שהשומע כעונה, שבקריאת ספר תורה לא תיקנו חכמים לברך ברכות התורה בצבור אלא כשקורא בפיו מתוך הספר תורה, ולא בשמיעה בלבד מהשליח צבור, שהרי גם כל הצבור שומעים קריאת התורה מהשליח צבור ואינם מברכים, מפני שנפטרו מברכות התורה כשביטלו עם ברכות השחר ברכות התורה, ורק לקורא בספר תורה בצבור קבעו לו ברכה לעצמו, והיינו כשקורא בפיו, אבל על השמיעה בלבד לא תיקנו, ולכן אם אינו קורא בלחש עם השליח צבור נמצאת ברכתו לבטלה. ע"כ.

המשך בעמוד 4

כמוהו"ר יעקב שמואל בטאן זלה"ה – כ"ט ניסן התרל"ב

נולד במראכש לאביו כמוהו"ר מרדכי זלה"ה. רבינו היה תלמיד של מו"ה משה רוזיליו בעל מחבר "קול מבשר" על הש"ס. נהג כל ימות השבוע שאם חטפתו שינה היה ישן והוא יושב על לימודו ובליל שבת היה שוכב על מיטתו בכר וכסת, ובכתובה יחסו הרב הכולל חסידא קדישא ופרישא המקובל האלהי סבא דמשפטים כמו"ה יעקב בטאן זצ"ל.

כתב הרה"צ רבי יעיש קריספין זלה"ה בספרו ענף אבות שהיה מניח רגליו בתוך ספל של מים קרים בימי טבת וכאלה רבות וכל זה בשביל ללמוד תורה בלילה וכו'.

רבינו זכה לשני שולחנות, היה לו בנין גדול המכיל בתוכו בית מדרש ר"י בטאן, דירתו, ויש שם ג' דירות בשביל הרמ"ם שבאים להכין את השיעור בד' אמותיהם.

וכך מתאר רבינו את סדר יומו, וז"ל מתוך הסכמה לספר דרש משה, תלמידי חכמים השוקדים על דלתות בית מדרשי יום יום סביב לשולחני לאכל לחמה של תורה וקביע להו עינא דבר יומם ביומו ללמוד גמרא גם לרבות כל העם נצב עלי מן בקר עד ערב ושפסתי איש ובין רעהו והודעתי את חקי הא-להים ואת תורתיו כאשר עיני החכם המחבר ישמרהו צור עיניו ראו מישרים.

מעשה נורא שסיפר רבי מאיר אבוחצירא זצ"ל נין ונכד לרבי יעקב יעקב אבוחצירא זצ"ל, המעשה הזה ספר לי כאשר רבי יעקב אבטן אשר כיהן בראש הישיבה, פעם בהיותם לומדים באיזה מסכת, נתקשו בהבנת דבור תוספות אחד, והתעכבו בו כמה ימים, אף אחד מגדולי העיר לא ידע פשר הדבר, ובכך החליטו כל גדולי התורה שבוודאי באותה גמרא שהם לומדים יש בה טעות דפוס, וכנראה שחסרים בה איזה שני שורות, ובזה יובנו דברי התוספות, עשו וכתבו השורות החסרות והיה מובן מאליהם התוספות היטיב, טרחו להשיג גמרא מדפוס אחר, וראו שהוא האמת שחסרים שתי שורות. באותם ימים הגיע לעירם הצדיק רבי יעקב אבוחצירא זצ"ל, וכל חכמי מראכש קבלו את פניו כיאה לתלמיד חכם, ואחר כך הזמינו אותו לישיבה, ושם החליטו הרבנים שהשאלה היחידה אותה ישאלו את רבינו אודות אותו תוספות שהתקשו בהבנתו. באותו יום היה קור עז במראכש, הציעו לרבי יעקב, שיביאו לו תנור חמום, אך הרב סרב באומרו די לי בבגדי כדי להתחמם. וראו פלא איך שהתחיל רבי יעקב לרכון על גבי המסכתא, ראו שזולגות זעה מפניו, מגדול עינו הזך, ואחר העיון רבנו לקח

את הקולמוס והוסיף שתי שורות בתוספות, ממש כפי שמופיע בדפוס אחר. שמחו מאד רבני ותלמידי הישיבה שכולם כינו אל האמת, והוסיפו שמענו על כבודו שמתנהג בפרשיות וחסידות גדולה, אך לא ידענו מלמוד בדרכי הפשט. וספרו לו שהם ישבו כמה ימים על אותו דבור של התוספות, עד אשר הגיעו לחקר האמת.

לימים נשאל מרן אביר יעקב על ידי בנו הבכור וממשיך דרכו הרה"צ רבי מסעוד על הגדולים שבחכמי מרוקו והשיבו שיש בכל מרוקו גדולים וחכמים ועל כולנו הם ארבע. בצפון מרוקו בעיר תיטואן הגאון רבי יצחק נ' ואליד מחבר שו"ת ויאמר יצחק, בעיר מראכש בירת הדרום הגאון הנודע רבי יעקב אבטן זלה"ה. הגאון רבי שאול אבן דנאן ראש הישיבה בעיר פאס והגאון רבי יהודה נ' מויאל רב העיר במוגאדור.

ככל הנראה מכתביו רבינו הסתובב גם בארצות חוץ למרוקו וכן מביא בספריו שמועות ששמע מגדולי אשכנז בפירות מקומות מושבם וכו' ויתכן אף שביקר הוא אצלם, רבינו היה משמש כרב הראשי של העיר מראקש והוא היה המסמך את השוחטים והבודקים של מחוז העיר מראקש וסביבותיה יותר ממאה ישובים והוא היה הבוחן לכל תלמיד שרוצה לקבל סמיכה לשחיטה של בקר וצאן ועופות והיה בוחן אותם בהלכות ובמעשה השחיטה והבדיקה ולא היה נותן סמיכה רק לתלמידים שלמדו בישיבות ויודעים הלכות ומשנה וגמרא ובעלי ראתה ה' טהורה.

רבי משה עטיא זלה"ה ספרא דדיינא בעיר פאס הגיע לעיר מראכש לקבל הסכמה מראב"ד מראכש הרב בטאן, לספרו דרש משה על התורה ודרשות. וכן ישנה הסכמה ממנו לספר רוח יעקב לר' יעקב נ' שבת זלה"ה. בנו רבי שם אבטן היה מפורסם במראכש וכן השאר אחריו דור ישרים מבורך.

נלב"ע ערב ראש חודש אייר בשנת התרל"ב.

מחידושי בספר קול מבשר על הש"ס, מסכת שבועות מובא חידושים משמו. בשנת תשנ"ה התפרסם ספרו מכתב יד בשם 'חידושי הגר"י בטאן' בהוצאת מכון אפיקים. ובשנת התש"ע יצא שו"ת רבי יעקב בטאן ובית דינו בהוצאת מכון פי ישרים. וחלק נוסף מתשובותיו התפרסמו בשו"ת רבי דוד צבאח זלה"ה.

מילי דהסידות

ביאור מדרש פליאה על מיתת שני בני אהרן ומהו היה עוונם

איתא במדרש פליאה "ואהרן מה הוא כי תלינו עליו" - הא מתו שני בניו נדב ואביהוא ומאי הנאה יש לו מן הכהונה? עכ"ל. ומדרש זה צריך ביאור, מה היא תשובה נצחת זו שנתן משה לקרח שלא יחלוק על הכהונה מחמת מיתת נדב ואביהוא. דילמא קרח סבר דבני אהרן בחטאם מתו, כמו שמצינו חילוקי דעות בזה חד אמר שתויי יין נכנסו למקדש או שהורו הלכה בפני רבם וכו'.

והנה אמרו חכמי האמת דתרח הוא גלגול קין שהרג את הבל ולכן נבלע קרח וכו' וזה כונת הפסוק [במדבר ט"ז כ"ב] "האיש אחד יחטא ועל כל העדה תקצוף" - "איש" זה קין כמאי דאמר בבראשית "קניתי איש את ה'". ולפי סברא זו אי אפשר להיות קרח כהן ולעבוד עבודת הקרבנות מאחר שהוא קין וקין הרג את הבל וכהן שהרג את הנפש לא ישא את כפיו וק"ו עבודה גופה. והנה התוס' בסנהדרין [דף ל"ה] מפלפלין באריכות בדיבור המתחיל שנאמר מעם מזבחי וכו' אי כהן שהרג את הנפש לא ישא את כפיו והוא הדין לעבודת הקרבנות מכח הפסוק "מעם מזבחי" וא"כ אסור בעבודה, או יש לומר דנשיאות כפים הוא חומרא יתירה בעלמא ומותר בעבודה, והוכיחו התוס' דעל כרחק כהן שהרג את הנפש מותר בעבודה דאין הוא מחלל העבודה והראיה דדייקין ביומא [דף פ"ה] "מעם מזבחי" ולא 'מעל מזבחי', ואמר רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן לא שנו אלא להמית אבל להחיות אפילו מעל מזבחי, ומה זה שיש ספק אם יש ממש בדבריו עבודה דוחה שבת ק"ו פיקוח נפש שדוחה את השבת, ר' יוסי בר' יהודה אומר "את שבתותי תשמורו" יכול לכל ת"ל אף חלק, ע"כ לשון הגמרא. ורש"י פירש בפרשת כי תשא "אך את שבתותי תשמורו" אע"פ שהיו רדופים וזריזין בזריזות המלאכה, שבת אל תדחה מפניה, כל אכין ורקין מיעוטין למעוטי שבת ממלאכת המשכן. הכלל היוצא מזה אם נאמר דכהן שהרג את הנפש מותר בעבודה מכח האי דיוקא "מעם מזבחי" ולא 'מעל' ונלמוד מיניה דפיקוח נפש דוחה שבת, מעתה "אך את שבתותי תשמורו" מיותר הוא. וצריך לומר כדפירש"י דבא ללמדנו דמלאכת המשכן אינו דוחה שבת.

וביומא שם איתא דחטא של נדב ואביהוא שמתו היה על שלא העלו עלה המעלה עשן בקטורת ע"ש ברש"י וצריכים אנן להפך בזכותם של הקדושים האלה למה באמת לא העלו

עלה מעלה עשן בקטרת בודאי לא במרד עשו זאת כי אם בשגגה היוצאת מלפני השליש או שהיה להם איזה לימוד ובודאי יש לומר מחמת זה טעו שלמדו פירוש הפסוק כרב אשי "וכסה ענן הקטורת" לרבות בית עולמים ואז ליכא לימוד כלל על עלה מעלה עשן, ומשכן ומקדש לא גמרי מהדדי אלא לזה מתו על שנתנו בקטרת רק העיקר של מעלה עשן ולא נתנו עלה מעלה עשן. וקצת ראייה נרמז בגמ' דלמוד של מעלה עשן נלמד מקרא "כי בענן" וכו' ושם מסיק בתלמודא דאמר מיתת בני אהרן מורה הוראה כי בענן וכו' אבל העלה של מעלה עשן לא נתנו וא"כ אם מקדש ומשכן לא גמרי מהדדי אז יש לנדב ואביהוא התנצלות בזה.

ובזה מבואר המדרש ואהרן מה הוא כי תלינו עליו הלא מתו שני בניו נדב ואביהו ר"ל דמשה הוכיח לקרח דכהן שהרג את הנפש אסור בעבודה מק"ו דנשיאות כפים דאסור והיה מתיירא משה שמא יאמר דעל כרחק חומרא בעלמא הוא זה וכהן מותר בעבודה והא לך ראייה דדייקין "מעם מזבחי" ולא מעל מזבחי כנ"ל בתוס', ואף שקרח הרג את הבל בגלגולו מותר בעבודה. לזה סתר לו משה דעל כרחק זה אינו, דאם דייקת כן מעם מזבחי אז נלמוד ק"ו דפיקוח נפש דוחה שבת, וא"כ קשה "אך את שבתותי תשמורו" דכתב רחמנא למה לי, על כרחק צ"ל דנלמוד מתיבתא 'אך' למעט מלאכת המשכן דאינה דוחה שבת כדפירשית. וקשה לכאורה הא למה ליה הא ילפינן ממשכן דאקרי מקדש כקושיית הרא"ם אלא על כרחק דלא ילפינן משכן ממקדש מהדדי כקושיית התוס' וא"כ יש לנדב ואביהוא התנצלות על שלא נתנו עלה מעלה עשן בקטורת כי פירוש הפסוק "וכסה ענן הקטורת" קאי לרבות בית עולמים ולכן אמר משה "ואהרן מה הוא" למה מתו שני בניו נדב ואביהו, הלא לפי דברך יש להם תירון והתנצלות גדול ומעולם לא חטאו, אלא ודאי דהאמת דילפינן מקדש ממשכן מהדדי, ותיבתא אך בא ללמד דפיקוח נפש דוחה שבת, ולא דייקין מעם מזבחי ולא מעל מזבחי, וא"כ כהן שהרג את הנפש אסור בעבודה, ומעתה גם אתה פסול לעבודה מטעם שאתה גלגול של קין וקין הרג את הבל, וכהן שהרג את הנפש אסור בעבודה.

(מהספר חידושי ר' יעקב בטאן)

מישג בכשרות

שביעית [חלק ב']

מצות שביעית היא ממצוות התלויות בארץ ואינה נוהגת אלא בארץ ישראל בלבד, שנאמר: "כי תבואו אל הארץ אשר אני נותן לכם".

אף בארץ ישראל אין כל המקומות שווים לדיני השמיטה, ויש חילוק בין מקומות שנכבשו ע"י עולי מצרים בלבד, לבין מקומות שנכבשו אף ע"י עולי בבל, לבין מקומות שלא נכבשו אף ע"י עולי מצרים, אף שהם מארץ ישראל המובטחת לאברהם אבינו.

במקומות שנכבשו אף ע"י עולי בבל נוהגים כל דיני השמיטה. במקומות שנכבשו רק ע"י עולי מצרים, אין נוהג איסור ספיחין, אך אסור לעבוד שם עבודת קרקע האסורה בשמיטה, והגדל שם קדוש בקדושת שביעית וחייב בכיעור, ויש חולקים וסוברים שאין הגדל שם קדוש בקדושת שביעית, והעיקר כדעה הראשונה. ומקומות שלא נכבשו אף ע"י עולי מצרים, אין נוהג שם דיני שביעית כלל.

על מיקומם המדויק של הגבולות רבו הדעות בפוסקים, ונציין את הגבולות על פי הבנתנו בדברי הרמב"ם. ודעת הרמב"ם שרוב ככל ארץ ישראל נכבשה אף ע"י עולי בבל, בחלק הדרומי, צפוני, מזרחי, ורק בחלק המערבי יש חבל ארץ בצד הדרומי ובצד הצפוני שנכבש רק ע"י עולי מצרים.

הגבול הדרומי מזרחי של ארץ ישראל, מתחיל מהקצה המערבי של לשון ים המלח הפונה נגבה ויורד לתמר, ועם נחל הערבה יורד כלפי מטה ובאלכסון, עד חיבור הנחלים של נחל הערבה ונחל פארן, ויורד עד תחתית

הנחל, ומשם מתעקל הגבול לכיוון הים הגדול, ועל כן כל אשר מזרחית לנחל הערבה, דינו כחול.

הגבול הדרומי - פאת דרום של ארץ ישראל, ממשיך ממורד נחל פארן דרך מעלה מישר, צוקי עריף, נחל כרכום, ואדי עין קדים, ואדי אל ערישה והים הגדול. וכל אשר מעבר לגבול זה כגון הערבה הדרומית הכוללת בתוכה את הישובים יהל, קטורה, יטבתה, סמר, אליפז, אילות ואילת, דינם כחול וספק ערלה שם לקולא.

הגבול הדרומי מערבי של ארץ ישראל, בגבול זה מצאנו הפרש בין כיבוש עולי מצרים לכיבוש עולי בבל, כאשר מנקודת אשקלון היושבת על שפת הים הגדול, יש קו גבול המגיע מכזיב בצפון, והולך על הים, ונכנס ביבשה באשקלון העתיקה וממשיך עם אותו קו גבול עד מורדות נחל מצרים, כאשר קו גבול זה מותיר את הישובים אשקלון העתיקה [וחלק מהחדשה שעל שפת הים] זיקים, עזה, רפיח, נירים ועוד מערבית לקו, ואלו לא נכבשו אלא רק ע"י עולי מצרים. ומאידך ישובי עין הבשור, מבטחים ועוד, נכבשו גם ע"י עולי בבל. והישובים נתיבות, שדרות אופקים ותפרח, דינם כשאר חלקי ארץ ישראל לכל דבר, ונוהג בהם כל דיני שביעית ומעשרות, ואפשר לתחילה להפריש מהגדל שם על הגדל בשאר חלקי הארץ שנכבשו על ידי עולי בבל. בעלון הבא נפרט בעז"ה את הגבול המערבי, הצפוני, והצפוני מזרחי של ארץ ישראל וכן את דינה של ארץ סוריא.

פנת המעבדה

ירקות קפואים

ירקות שעברו תהליך הקפאה, ניתן למצוא מסוגים שונים, כגון שבבי פטרוזיליה או כוסברה קפואה, ברוקולי וכרובית, ועוד מינים שונים.

להקפאת הירקות אין כל תועלת מבחינת הסרת החרקים, ולהוציא את המציאות שהחרקים מתים עם הקפאתם, לגבי יתר המרכיבים הנדרשים לנקיות מחרקים, ההקפאה לא רק שאינה מועילה אלא להיפך, היא מקשה מאד על הבדיקה לאחר ההפשרה, על הניקוי ועל הסרת החרקים. זאת ועוד, שבמהלך ההקפאה החרקים נשארים בשלמותם כמות שהם גם אחר עבור זמן רב ושנים ארוכות ואין בהם היתר של חרקים שעבר עליהם י"ב חודש.

אופן הבדיקה והשימוש:

ירקות קפואים מסוגי ירקות שאין בהם בעיית חרקים גם כאשר הם טריים - אין כל מניעה להשתמש כאשר הם קפואים.

בירקות קפואים של סוגי ירקות שיש בהם בעיית חרקים, ומקור הירקות הוא מגידול רגיל, כאמור השטיפה הנעשית קודם ההקפאה וגם ההקפאה עצמה אינם בעלי ערך להסרת החרקים, ועל כן יש חובה גמורה לבדוק את התוצרת קודם האכילה. חשוב לציין, כי הבדיקה הרגילה המתוארת בירקות טריים, לא תמיד ברת ביצוע בירקות לאחר הפשרתם, עקב הרכות של הירק שאיננו מאפשר בדיקה ראויה, ולכן ראוי להימנע כלל משימוש בירקות בעייתיים, או לחילופין, להתבונן ולבדוק ויזואלית ככל האפשר את כל הירק ומקומות המחבוא והמסתור שלו.

בירקות קפואים של סוגי ירקות שיש בהם בעיית חרקים, ומקור הירקות הוא מגידול מיוחד למניעת חרקים. באם כל תהליך השטיפה קודם ההקפאה לווה על

ידי משיג מומחה אין מניעה להשתמש בהם לאחר ההקפאה בתנאי שכל אריזה תתומה עם חותם של ועד כשרות המומחה לעניין זה.

הירקות קפואים המשווקים ברחבי הארץ חלקם גדלים בחממות גידול בחול, ל, שעוברים שטיפה והקפאה, תוצרת זו נקיייה מחרקים ומותרת בשימוש. קיים שיווק נוסף של חברות בארה"ב הרוכשות תוצרת שגדלה בשטחים פתוחים והמשיגים עוקבים בעיקר אחר סוף הגידול, ומערך השטיפה, תוצרת זו מגיעה לארץ עם כשרות מהודרת, ורצוי מאד לבדוק בדיקה מדגמית קודם השימוש בתוצרת זו [לאחר שנמצאו מספר פעמים בתוצרת זו חרקים].

בנוסף, קיים גידול מקומי בארץ ישראל של החברות המשווקות תוצרת קפואה, שבשנים האחרונות גידול התוצרת החקלאית מלווה בכל תהליך הגידול מתחילה ממש ועד תום העיבוד. לאחר וידוא מוחלט כי אכן התוצרת שנרכשה עברה את כל התהליך של מומחי הכשרות, ובדיקה מדגמית שתאשר שהתוצרת אכן נקיייה, ועל כן התוצרת מותרת לאכילה.

זחל בין פרחי ברוקולי קפוא לאחר הפשרתו

ירקות קפואים שעברו טחינה דקה ביותר, באם גודל השבבים איננו עולה על 1 מ"מ, יש להתיר את השימוש במוצר זה לאחר שהוא כבר טחון. [ולכתחילה יש לייצר את המוצר לאחר ניקוי היטב של חרקי שדה], ומהנסיון למדנו שהרבה משווקים אחר טחינה גסה יותר מ-1 מ"מ.

דבר ה' זו הלכה המשך מעמוד ראשי

והנה הלכה למעשה לגבי סומא, ראה פסקי תשובות סי' קלט סעי' ו, במנהג הספרדים בא"י. וראה בתשובות מרן ג"ע זצ"ל אל הגר"י טראב בספרו יעטא מורה (ח"ד עמ' שמח במכתב משנת תשכ"ד) שכתב בהאי לישנא: בנוגע לעליית סומא לס"ת בתשו' זרע אברהם כ' שמנהג א"י להעלותו וכ"כ בהדיא הגר"י עטייה בקונט' אות לטובה סי' ל"א שהעידו לו מגיד אמת שמנהג א"י להעלות לס"ת הסומא בניגוד לד' מרן, ואף שיש אחרונים שפלטו בד' הזרע אברהם והעמידו דבריו באופן אחר ע' שו"ת ויקרא אברהם ותעלומות לב ח"א מ"מ לדינא כדאי מהר"י עטייה לסמוך עליו בשעה"ד, כי לפעמים יש בזה הלבנת פנים ברבים וכבר נודע שיש הרבה פוסקים החולקים על מרן ומתירים וע' שו"ת תורת חסד מלובלין ואכמ"ל, ע"כ.

ולכאורה אחר דקיי"ל ששעת הדחק כדיעבד דמי, נראה שבכה"ג יש מקום לסמוך על דיעבד זה ולהתיר כשאין ברירה אחרת. ויש כר נרחב למנהג ארץ ישראל כפי שכתבו רבותינו הספרדים אף שאין זה כדעת מרן השו"ע.

ועל כל זה רציתי להוסיף שכך המנהג הפשוט בצפון אפריקה, להתיר להעלות סומא לספר תורה, וכ"פ הגאון רבי חיים משאש בספר נשמת חיים (עמ' קנז). וכ"כ מרן הגאון רבי שלום משאש זצ"ל בספרו שמש ומגן (ח"א סי' יא. וחלק ב סי' נה אות ט. וח"ד סי' כז) שהמנהג להעלות לתורה סומא ועם הארץ מדין שומע כעונה. וכך הביאו מנהג זה עוד מחכמי המערב, וגם בתונים נהגו כך כפי שכתב בספר זה השולחן (עמ' רלז), וכן נהגו בלוב כמובא בספר נחלת אבות (עמ' נו). ואמנם זאת יש לומר שגם הגאון בעל שמש ומגן מסכים שלכתחילה יש לקרוא בלחש, כפי שציין לדברי מרן ביהודה דעת שם, רק שכתב להליץ על מנהג רוב העולם שמעלים גם עמי ארצות שאינם יודעים לקרוא ורק שומעים מהבעל קורא, יעוי' בדבריו בחלק א הנז'.

על כן להלכה למעשה בוודאי שבימים כתיקנן כך יש לנהוג לקרוא יחד עם השליח ציבור ולא יכניס עצמו לספיקות, אולם באופן שאין אפשרות וכולם חוששים לבל יזיקו ולבל ינזקו, לאחר שיתרחק השיעור הנז' ואין באפשרותו לקרוא מן הכתב יחד עם הש"ץ, ישמע ממנו כדיון שומע כעונה, לאחר שאת הברכה קרא בסמיכות לס"ת ואחז בה כפי שנפסק בשו"ע, ובצורה בטיחותית כמבואר לעיל.

ומר בריה דמרנא, כב' הראש"ל הגאון בעל ילקוט יוסף כתב במהדו"ק (סי' קלט) שהמנהג להעלות סומא לספר תורה, והביא מדברי רבותינו הספרדים כמובא בכה"ח הנז' ומדברי מרן זצ"ל בשו"ת יחוה דעת הנז', וסיכם: המורס מכל האמור, שמאחר ורבו האחרונים שהעידו שהמנהג בארץ ישראל וגלילותיה להקל בזה, על כן הנהיגים להעלות סומא לקריאת ספר תורה, ובפרט כשיש לו יאר - צייט או שמחה, יש להם על מה שיסמוכו, והנהג להם לישראל במנהגם. ונודע מה שכתב בשו"ת תרומת הדשן, שבמקום מנהג לא אמרין פסק ברכות להקל. וכן כתבו האחרונים. וראה בספר משא חיים למהר"ח פלאגי, ובשו"ת רב פעלים. ומכל מקום אם יוכלו שלא להעלותו אלא לעליית מפטיר, או לעליית מוסיפין, עדיף טפי. ע"כ. אולם במהדו"ב (שם סעי' ה) כתב 'ואף על פי שבמהדורא הראשונה כתבנו שהמנהג להעלות סומא לס"ת, כך היתה דעתו של מרן אאמו"ר (שליט"א), אך באחרונה חזר בו ולדעתו שלא להעלותו לספר תורה, ורק אם כבר עלה לא ירד. וראה בקונטרס אחרון עמ' שעב, הבהרה לסעיף זה'. ודברי מרן מו"ר ועט"ר צוק"ל נמצאים ביביע אומר חלק ט (או"ח סי' פג) שם כתב הערות על ספר חיים לרבינו חיים פלאגי זיע"א, ובאות ז הביא דברי המחבר ודברי רבותינו שבאר"י ובמערב ועוד תפוצות ספרד שהביאו שמנהגם היה להעלות סומא, והביא אל מול דבריהם שהיו מנהגים אחרים שלא העלו, ולכן העלה שבארץ ישראל אין מנהג ברור

מתוך שו"ת כתר מלוכה או"ח סי' טז

(שו"ת שנכתב מהשאלות שנענו ע"י מו"ר ראש המכון שליט"א לרגל המגפה הנוראה)

קו ההלכה והכשרות

בראשות הגאון רבי שניאור זלמן רווח שליט"א

הנהגות יום ביומו באורח חיים ויורה דעה ♦ כשרות המזון ♦ כשרות חו"ל
מצוות התלויות בארץ ♦ חרקים במזון ♦ טפילים וכשרות הדגים

03-7528999

פקס: 03-7528992 מייל: b.m@macon.co.il

שעות פעילות
בית ההוראה

ימים א.ג.ה

13:15-14:00 19:15-20:00

ימים ב.ד

13:15-14:00 18:15-19:00

יום שישי

12:15-13:00

המענה ינתן
ע"י רבני בית ההוראה
בשעות פעילות בית ההוראה

בשאר השעות
ינתן מענה על ידי הרבנים
המופיעים בתפריט

"הביאו את כל המעשר... ובחגגונו נא בזאת אמר יי צבאות אם לא אפתח
לכם את ארבות השמים והריקתי לכם ברכה עד בלי די" (מלאכי ג')

מצטרפים לבית המעשר!

הבית שלכם להפרשת תרומות ומעשרות כהלכה

תחת פיקוחו של:
"המכון למצוות התלויות בארץ"

להצטרפות

03-9030580 אתר: hamachon.co.il

שע"י 'המכון למצוות התלויות בארץ'

תרומות ומעשרות בדרך הנכונה והקלה